

16.1.2017

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo@stm.fi

Viite: Luonnos hallituksen esitykseksi alkoholilain kokonaisuudistukseksi 22.11.2016

Asia: Lausuntopyyntö STM075:00/2011

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry kiittää saamastaan lausuntopyynnöstä ja esittää seuraavaa:

Lausunnon pääkohdat:

- Kokonaisuudistuksen tavoitteena pitää olla alkoholihaittojen vähentäminen ja lain sisällön pitäisi olla tämän linjauksen mukainen.
- Lakiesitys on ristiriidassa muun muassa hallitusohjelman ja sote-uudistuksen kanssa. Esitys uhkaa väestön terveyttä ja toimintakykyä, terveyden tasa-arvoa sekä työvoiman ja palvelujen riittävyyttä. Se yksityistää hyödyt alkoholielinkeinolle ja ulkoistaa kustannukset julkisen sektorin kannettavaksi.
- On ehdotonta, että alkoholilaki perustuu edelleen alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeusjärjestelmään.
- Alkoholilain periaatteisiin pitää yhä kuulua luvanvaraisuus, myynti- ja anniskelupaikkojen sijaintia ja aukioloa koskevat säännökset, alkoholijuomien ostoikärajat sekä päihtyneitä asiakkaita koskevat rajoitukset.
- Kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia on tuettava siten, että lisätään lähiympäristön kuulemista lupahallinnossa ja kunnan itsehallintoa esitetyllä tavalla.
- Vähittäismyynnissä alkoholijuomien enimmäisvahvuutta ei tule korottaa nykyisestä 4,7 prosentista 5,5 prosenttiin.
- Vähittäismyynnissä myytävän alkoholin valmistus pitää edelleen rajata käymisteitse valmistettuihin tuotteisiin.
- Lakiesityksen perusteluissa esitetään uudistukselle vaihtoehtoisia malleja. EHYT ry pitää realistisimpana esitystä, jossa alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä ei vapautettaisi juuri toteutettua aukioloaikojen vapauttamista enempää. Anniskelua koskevia rajoituksia olisi syytä joiltain osin purkaa, näin alkoholin kulutusta saataisiin suunnattua nykyistä enemmän ravintoloihin. Tämä malli säilyttäisi nykyiset alkoholilainsäädännön periaatteet eikä alkoholin kulutus ja haitat merkittävästi kasvaisi.
- Mikäli esitys kuitenkin annetaan pääosin luonnoksen mukaisena, esitämme, että laki säädettäisiin määräaikaiseksi ja se olisi voimassa enintään neljä vuotta. Määräajan päätyttyä tilannetta voitaisiin arvioida ja vahvistaa lain voimassaolon jatkuminen soveltuvin osin vain siinä tapauksessa, että haitat väestölle, sosiaali- ja terveydenhuollolle tai elinkeinoelämälle eivät ole lisääntyneet.

Yleiset ja vaikutusarviointiin liittyvät huomiot

Hallituksen esitys alkoholilain kokonaisuudistukseksi sisältää sekä isoja että pieniä muutoksia. Osa muutoksista ei sellaisenaan muuttaisi nykytilannetta radikaalisti, mutta tarkasteltaessa ehdotuksia kokonaisuutena, niiden yhteisvaikutus on merkittävä. Hallituksen esitys on tehty kapean elinkeinoalan näkökulmista, ja sen kokonaistaloudelliset vaikutukset tulevat lopulta yhteiskunnan maksettaviksi. Kansanterveyden pitää olla alkoholilainsäädännön perusta: tämä näkökulma unohtuu esityksessä täysin.

Alkoholilainsäädäntöä uudistettaessa eri lainsäädäntövaihtoehtojen vaikutukset pitää arvioida ja päätökset tehdä niiden perusteella. Erityisesti lapsivaikutukset sekä esityksen yhteiskunnallista ja terveyden eriarvoisuutta lisäävät elementit on arvioitava.

Tarkoituspöytäkirjässä mainitaan, että lain tarkoituksena on alkoholituotteiden kulutuksen vähentäminen. Mikäli laki etenee hallituksen esityksen mukaisesti, on seurauksena kuitenkin merkittävä lisäys kulutuksessa ja alkoholihaitoissa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) arvion mukaan kulutus tulisi kasvamaan noin 6 prosenttia. Tämä muutos tarkoittaisi, että alkoholiperäiset kuolemat lisääntyisivät 145:llä vuosittain. Lisäksi kulutuksen kasvu lisäisi valtion menoja eli sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia. Esitys lisää varovaisestikin arvioituna esimerkiksi alkoholisairauksista aiheutuvia hoitokasveja vuodeosastoilla 1500:lla vuodessa.

Toteutuessaan laki lisäisi muun muassa järjestyshäiriöitä ja -ongelmia, tapaturmavahinkoja sekä johtaisi tuotannon menetyksiin työpaikoilla. Näitä haittoja ovat korostaneet lukuisat asiantuntijat, ja ne ovat myös hallituksen tiedossa, kuten sen esityksestä käy hyvin ilmi. Merkillä pantavaa hallituksen esityksessä onkin, että käsiteltävänä oleva uudistus toteutettaisiin tietoisina sen haittoja lisäävistä vaikutuksista. Jos lakiesitys etenee tällaisenaan varsinaiseksi laiksi, pitää samalla päättää lain määräaikaaisuudesta.

Alkoholin kulutus Suomessa

Suomalaisten alkoholin kulutus on lisääntynyt paljon viimeisten viiden vuosikymmenen aikana, erityisen merkittävästi naisten keskuudessa. On hienoa, että alkoholinkulutus on vuodesta 2008 alkaen ollut laskusuunnassa muun muassa veronkorotusten myötä. Kaikkien toimien on tähdättävä siihen, että alkoholin kulutuksen myönteinen trendi jatkuu.

Kulutuksen taso (10,8 litraa sataprosenttista alkoholia 15 vuotta täyttäneellä asukkaalla kohti vuonna 2015) on kuitenkin edelleen korkea, mikä tulee yhteiskunnalle kalliiksi. Myös nuorten alkoholinkäytön kehitys on ollut myönteinen, mutta siinä on selkeitä piirteitä polarisoitumisesta. Vaikka raittiiden osuus on kasvanut merkittävästi, huomattavan runsaasti alkoholia käyttävien nuorten määrä ei ole vastaavalla tavalla vähentynyt. EHYT ry huomauttaa, että vaikka juomisen aloitusikä on myöhentynyt, niin täysi-ikäisyyden rajalla olevat juovat yhtä paljon kuin aiemmat polvet ja myös humalajuominen on yhtä yleistä.

Vaikka kokonaiskulutuksen lasku on vähentänyt merkittävästi alkoholiehtoisia tapaturmia, yli 65-vuotiaiden tapaturmakuolleisuus ei ole vähentynyt samassa suhteessa kulutuksen laskun ja muun väestön tapaturmakuolleisuuden kanssa. Tämän ikäryhmän kuolleisuus alkoholisairauksiin ei ole laskenut, vaan noussut. Kokonaiskulutuksen lisääminen tulee näkymään ikäihmisten kokemien haittojen kasvuna.

Alkoholi vaikuttaa koko yhteiskunnan hyvinvointiin ja talouteen

Alkoholiin liittyviä terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja esiintyy Suomessa enemmän kuin muissa Pohjoismaissa. Alkoholi on yksi suurimmista kansanterveyttä vahingoittavista tekijöistä.

Alkoholi lisää lukuisia eri sairauksia (mm. syöpiä, maksasairauksia, FASD-diagnosoiteja) ja se on yksi työikäisten yleisimmistä kuolinsyistä. Pelkästään alkoholiin liittyvien maksasairauksien vuoksi kuoli vuonna 2015 lähes 1 000 ihmistä. Alkoholi ja tupakka yhdessä selittävät myös yli puolet terveyseroista.

Vuonna 2015 terveydenhuollon vuodeosastoilla rekisteröitiin lähes 21 300 hoitajaksoa, joissa alkoholisairaus oli päädiagnoosina. Alkoholisairauksissa sekä hoitajaksojen että hoitovuorokausien määrä on vähentynyt noin kahdeksan prosenttia vuosina 2010–2015. Alkoholisairauksiin liittyvien erikoissairaanhoidon polikliinisten käyntien määrä sen sijaan kasvoi samana ajanjaksona noin 55 prosentilla reiluun 45 000 käyntiin.

Alkoholi on merkittävä tapaturmien sekä henki- ja väkivaltarikollisuuden sekä lähisuhde- ja perheväkivallan taustatekijä. Suomalaisista aikuisista peräti 8 prosenttia miehistä ja 2 prosenttia naisista on alkoholiriippuvaisia. Rattijuopumusonnettomuuksissa on viime vuosina kuollut keskimäärin 60 ja loukkaantunut noin 600 henkilöä vuosittain. Arviolta 100 000 lasta elää Suomessa perheessä, jossa vanhempien alkoholinkäyttö aiheuttaa lapselle eriasteisia haittoja.

Lakiesityksessä arvioidaan lisääntyvän alkoholinkäytön kasvattavan poliisin hälytystehtäviä ja tiettyjä poliisin tietoon tulevia rikoksia kuten pahoinpitelyjä. Poliisin hälytystehtävien arvioidaan lisääntyvän erityisesti viikonloppuisin, ja anniskeluaikojen pidentyessä hälytystehtävät tulevat jatkumaan pidemmälle aamuun. Järjestyksen ja turvallisuuden ylläpito vastaa 240 miljoonan euron osuutta nykyisestä 1,3 miljardin euron välittömistä haittakustannuksista. Jos järjestysongelmat kasvavat muutamankin prosentin, niin se lisäisi kustannuksia 10–15 miljoonalla eurolla. Uhkana on, etteivät poliisin nykyiset resurssit riitä vastaamaan tilanteeseen.

Toisin kuin usein ajatellaan, alkoholihaitat eivät kohdistu vain pieneen alkoholin suurkuluttajien joukkoon. Valtaosa haitoista aiheutuu muille kuin suurkuluttajille ja tämän lisäksi muille kuin käyttäjille itselleen - läheisille, työnantajille sekä työyhteisöille.

Alkoholin aiheuttamat suorat kustannukset Suomessa ovat vuositasolla noin 1,3 miljardia euroa ja kaikki välilliset kustannukset mukaan laskettaessa summa nousee paljon tätä korkeammalle. Alkoholiveron tuotto yhteiskunnalle jää runsaaseen miljardiin euroon.

Alkoholinmyynnin myönteiset taloudelliset vaikutukset keskittyvät vain pienelle osalle suomalaista elinkeinoelämää, kun taas koko elinkeinoelämä ja kansantalous kantavat haittojen kustannukset. Kuluja aiheutuu esimerkiksi kuntien terveys- ja sosiaalipalvelujen käytöstä, järjestyksenvalvontaan ja rikollisuuteen liittyvistä kustannuksista, menetetyistä työpanoksesta ja lähiympäristön hyvinvoinnin heikkenemisestä.

Esitys on ristiriidassa suhteessa eri ohjelmiin ja tavoitteisiin

Esitys alkoholilain kokonaisuudistukseksi sisältää ristiriitaisia elementtejä. Sosiaali- ja terveyspoliittisilta tavoitteiltaan sen kerrotaan yhdistyvän **hallitusohjelmaan** ja Sipilän hallituksen pyrkimykseen vähentää terveyden eriarvoisuutta. Keinoiltaan se kuitenkin lisää eriarvoisuutta sekä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja ja asettaa kyseenalaiseksi myös muut meneillään olevat lakiudistukset.

Valmisteilla olevan **sote-lainsäädännön** tavoitteena on radikaali kulujen vähentäminen sosiaali- ja terveydenhuollossa. Alkoholilakiesityksen myötä lisääntyvä saatavuus on kuitenkin omiaan lisäämään päihteiden käyttöön liittyviä haittoja ja päihdeongelmia, ja tätä kautta myös hoidon tarvetta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia. Hallituksen esitystä ei voi vaivatta sovittaa yhteen myöskään **perustuslain** kanssa: siinähan julkisen vallan tehtäväksi on asetettu terveyden edistäminen.

Ehdotettu alkoholilain muutos asettaa myös **hallituksen kärkihankkeen** ”Edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta” outoon valoon. Hankkeen tarkoituksena on muun muassa lisätä terveitä elämäntapoja ja vahvistaa mielenterveyttä, torjua yksinäisyyttä sekä kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja. Alkoholien lisääntyneen saatavuuden vaikutus vaikuttaa negatiivisesti kaikkien näiden tavoitteiden saavuttamiseen.

Nyt käsillä oleva ehdotus alkoholilain uudistamisesta ei myöskään edistä hallitusohjelman tavoitteita työllisyyden ja kilpailukykyyn kasvattamiseksi. Päinvastoin ehdotetuilla muutoksilla ei pidennetä työuria eikä vähennetä sairauspoissaoloja ja työkyvyttömyyseläkkeitä. **Talousjärjestö OECD** arvioi raportissaan (Tackling Harmful Alcohol Use. Economics and public health policy, 2015) alkoholin aiheuttavan työpaikoilla tuotannonmenetyksiä noin yhden prosentin bruttokansantuotteesta. Tämä merkitsisi Suomessa 2,04 miljardin euron summaa tuotannonmenetyksinä.

Kuten lakiesityksen nykytilan arviointiosuudessa todetaan, alkoholi on tällä hetkellä vakavin yksittäinen terveyden ja hyvinvoinnin uhkatekijä Suomessa. Suomi ei ole tässä suhteessa poikkeus, sillä maailmanlaajuisesti alkoholinkäytön terveyshaitat ylittävät työikäisessä väestössä esimerkiksi tupakoinnin ja liikalihavuuden aiheuttamat haitat. Talousjärjestö OECD kannustaakin em. laajassa raportissaan jäsenvaltioita haittoja vähentävään alkoholipolitiikkaan. Kustannustehokkaita keinoja OECD:n mielestä ovat hinnan ja saatavuuden rajoitukset sekä muun muassa mainonnan rajoittaminen. Myös Maailman terveysjärjestö WHO on tehnyt vastaavanlaisia suosituksia. Lausuttavana oleva hallituksen lakiesitys toimii kaikkia näitä tutkittuun tietoon perustutuvia linjauksia vastaan.

EHYT ry huomauttaa, että Suomi on Maailman terveysjärjestössä ja YK:n huippukokouksessa muiden maiden tavoin hyväksynyt suosituksen kansansairauksien taltuttamiseksi vähentämällä alkoholin ja tupakan käyttöä sekä edistämällä terveellistä ravitsemusta ja liikuntaa.

Uudistuksen vaikutukset ovat ristiriidassa myös YK:n uuden kestävä kehityksen tavoitteita kokoavan **Agenda 2030 -ohjelman** kanssa, johon Suomi on sitoutunut. Agenda 2030 -ohjelman tavoite kolme koskettaa terveellisen elämän ja hyvinvoinnin takaamista kaiken ikäisille ja sen yksi alatavoitteista on päihteiden ja alkoholin haitallisen käytön ehkäisemistä ja hoidon tehostamista.

Alkoholilain kokonaisuudistusta tulisi peilata myös lakiin ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015). Päihdehaittojen ehkäisyyn liittyy oleellisesti saatavuutta rajoittava alkoholipolitiikka sekä elinkeinotoiminnan valvonta. Hallituksen esityksen toteutuminen heikentäisi merkittävästi ehkäisevän päihdetyön kokonaisuutta. Kuntien ehkäisevään päihdetyöhön osoitetut resurssit vaihtelevat, mikä jo sinällään asettaa kansalaiset eriarvoiseen asemaan (Ehkäisevän päihdetyön rakenteet -raportit 2014). On selvää, että hallituksen esityksen toteutuminen tulisi kasvavan kulutuksen myötä lisäämään työ- ja kustannuspainetta kaikissa kunnissa sekä sote-alueilla.

Kuten hallituksen esityksessä todetaan, annettu lakiesitys lisääi alkoholin saatavuutta ja sitä kautta kulutusta ja haittoja eri tasoilla. Tämä on hyvin ristiriitaista. Lisäksi EHYT ry:n TNS Gallupilla marraskuussa 2016 teettämän kyselyn perusteella (1 011 vastaajaa) enemmistö suomalaisista ei omakohtaisesti kaipaa esitettyä alkoholin saatavuuden lisäämistä. Kolme neljästä vastaajasta on sitä mieltä, että alkoholihaittojen vähentämiseen pitäisi panostaa nykyistä enemmän. Erityistä huolta suomalaiset kantavat kyselytutkimuksen perusteella nuorille aiheutuvista alkoholihaitoista. Miltei yhdeksän kymmenestä vastaajasta katsookin, että alkoholipolitiikalla pitäisi erityisesti keskittyä suojelemaan lapsia ja nuoria.

Luku- ja pykäläkohtaiset huomiot

1 luku Yleiset säännökset

Lain tarkoitus ”Alkoholipitoisten aineiden kulutusta vähennetään ja niihin liittyvää elinkeinotoimintaa rajoitetaan ja valvotaan alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi” on perustavanlaatuinen ja tarkoituksenmukainen, mutta esityksen sisältö on jyrkässä ristiriidassa tarkoituspäälään nähden (1 §).

2 luku Luvanvaraisuus

Alkoholituotteiden erityisominaisuuksien vuoksi on tärkeää määritellä se luvanvaraiseksi tuotteeksi (5 §).

Vähittäismyynnissä alkoholijuomien enimmäisvahvuutta ei tule korottaa nykyisestä 4,7 prosentista 5,5 prosenttiin. Yli 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät juomat tulee säilyttää Alko Oy:n myyntivalikoimissa (17 §). Jos elintarvikekaupassa myytävän alkoholin vahvuus nousisi, kulutus kasvaisi juomien väkevoitymisen myötä. THL arvioi, että noin puolet siirtyä käyttämään vahvoja oluita mietojen sijaan.

Muutoksen on kerrottu vähentävän matkustajatuontia Virossa. Virossa juuri tehdyt alkoholiveron merkittävät korotuspäätökset tulevat omalta osaltaan suuntaamaan kulutusta kotimaan tuotteisiin huomattavasti, ja tämä vie pohjan väitteiltä. THL:n arvion mukaan kokonaiskulutus Suomessa tulisi kuitenkin kasvamaan noin 6 prosenttia. Luvussa on huomioitu matkustajatuonnin lievä lasku, saatavuuden kasvu sekä päivittäistavara-kauppioiden sanoittama hintojen lasku.

Lakiesityksessä ei ole mainintaa vähittäismyynnin valmistustaparajoitteesta. Rajoitteen poisto toisi kauppoihin, kioskeille ja huoltamoille ns. limuviinat, jotka houkuttelevat

erityisesti lapsia ja nuoria käyttämään alkoholia. Eri puolilla maata päivittäistavara kauppoihin tehdyt ostokokeet erityisesti kioskeilla ja huoltamoilla osoittavat, että nuorille myydään usein alkoholijuomia papereita tarkistamatta. Ikäraja valvonta sitä vastoin toimii parhaiten Alko Oy:n myymälöissä. Nämä tuotteet tulee pitää Alkon valikoimissa lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin suojaamiseksi.

Lähtökohta, että alkoholin anniskelua ei sallita tiloissa, jotka on tarkoitettu pääasiassa lapsille tai nuorille tai joita he käyttävät, on erittäin tärkeä. Sillä tuetaan lasten ja nuorten hyvinvointia (21 §).

3 luku Alkoholiyhtiö

Alkoholiyhtiöllä (Alko Oy) tulee olla, kuten hallituksen esityksessä todetaan, yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Hallituksen esitystä on tärkeää muuttaa edellä lausunnossa esitetyllä tavalla eli niin, että vähittäismyyntilupa koskee yli 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia (25 §).

4 luku Valmistus, maahantuonti, vienti ja tukkumyynti

Yksinoikeusjärjestelmän kattavuus varmistetaan selventämällä esityksen mukaisesti alkoholijuomien rajat ylittävän etämyynnin kieltä (30 §). Käytännössä ulkomailta tapahtuva etämyynti on rinnakkainen alkoholijuomien markkinapaikka, josta kuluttajat voivat tilata verotta juomia. Tämä ei ole veropolitiikan ja tasapuolisen kilpailun vuoksi kestävä järjestelmä.

5 luku Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu

EHYT ry pitää hyvänä osallisuuden näkökulmasta, että kunta voisi itsenäisesti rajata anniskeluaikaa ja kieltää niin päättäessään anniskelun jatkamisen kello 1.30 jälkeen koko kunnan alueella tai tietyssä osassa kuntaa (43 §).

Lisäksi kunnilla tulisi olla järjestyslakiin perustuva mahdollisuus määritellä, että sen alueella olevat hoidetut puistot, lasten ja nuorten kokoontumispaikat kuten leikkipuistot, nuorisotilojen piha-alueet, urheilualueet ja leirikeskukset ovat varattuja muuta toimintaa kuin alkoholin juomista varten.

Samassa yhteydessä EHYT ry haluaa tuoda esiin, että paikallinen alkoholipolitiikka (PAKKA) -hankkeen toimintamallit sekä hallinnon, kansalaisten ja muiden alueellisten sidosryhmien (muun muassa päihdejärjestöt) välisen vuoropuhelun vahvistaminen on tärkeää koko Suomessa hankkeessa saatujen hyvien kokemusten perusteella.

Anniskeluajat eivät ole merkityksettömiä haittojen näkökulmasta. Norjalaistutkimuksen mukaan tunnin lyhennys anniskeluaikoihin vähensi kaupunkiväkivaltaa 16 prosenttia. Koska anniskelupaikkojen aukioloaikoja vapautetaan lakiesityksessä paljon, on tärkeää, että luvanhaltija veloitetaan huolehtimaan paikan turvallisuudesta lakiehdotuksessa esitetyllä tavalla (44 §). Myös omavalvontasuunnitelma ja sen tarkka noudattaminen ovat osa tätä kokonaisuutta. EHYT ry katsoo, että ehdotuksen mukainen henkilökunnan osaamistodistus vahvistaa omavalvontaa.

Matkustaja-alusten ravintoloiden ei tarvitsisi edelleenkaan hakea anniskelulupaa vaan niiden osalta riittää pelkkä ilmoitus (46 §). Vaikka anniskelua koskevat säännöt koskevat myös laivoja, niiden ei käytännössä tarvitse noudattaa alkoholilakia, koska viranomaiset eivät tosiasiallisesti valvo niiden toimintaa. EHYT ry ei näe perusteltua syytä sille, miksi seuraamusjärjestelmä rikkomuksista on täysin erilainen kuin maassa toimivilla ravintoloilla. Anniskelu voidaan kieltää ainoastaan määräajaksi, vaikka alaikäiskontrolli laiminlyötäisiin kokonaan annettujen varoitusten ja laiminlyöntimaksujen jälkeen. Laivoilla ei ole anniskelulupaa, jonka voisi peruuttaa. Tilannetta tulisi muuttaa niin, että kaikkia kohdellaan tasavertaisesti ja anniskelu tapahtuisi yhtä vastuullisesti niin laivoilla kuin maissa ravintoloissa.

7 luku Markkinointi

On vastuullista, että alkoholijuoman hinta yksittäin ei edelleenkaan saa olla korkeampi kuin yksittäisen juoman hinta monipakkauksessa tai yhdessä myytynä. On myös linjakasta, että alkoholituotteista ei saa hyötyä vähittäiskaupoissa käytössä olevissa pistesysteemeissä (50§).

Koska alkoholijuomien markkinointia avataan lakiesityksessä anniskelupaikkojen ns. happy hour -tarjoukset sallimalla (50 §), tulee samalla lakiesitystä muutenkin muuttaa ja ottaa käyttöön tuotetietoihin markkinoinnin rajaaminen. Sallittua olisivat esimerkiksi tuotteen hinta, sisältö, maku, myyntipaikat, ulkonäkö, valmistuspaikka, soveltuvuus eri ruuille jne. Tämänkaltaisen mainonta palvelisi kuluttajaa luomatta tarpeita ja mielikuvia erityisesti lapsille ja nuorille alkoholin roolista hyvässä elämässä.

EHYT ry esittää, että jos valmistustaparajoitteesta luovutaan, otetaan lakiin mukaan vähittäismyyntiin rajattu K-18 alue alkoholijuomille ja määräyksiä tuotesijoitteluun. Alkoholijuomien sijoittaminen esimerkiksi nuorten suosimien snack- ja karamellituotteiden läheisyyteen myymälöissä kiellettäisiin.

Tuotesijoitteluun puuttuminen ja ikäraja-alueiden merkitseminen olisi luontevaa jatkoa tupakka- ja arpajaislain puitteissa toteutetuille uudistuksille. Tupakkatuotteet on poistettu kassalta asiakkaiden näkymättömiin. Rahapeliautomaattien ikärajavalvontaa toteutetaan myös lattiateippauksin, joilla määritellään K-18-pelialue.

8 luku Teolliseen käyttöön tarkoitetut alkoholipitoiset aineet ja alkoholivalmisteet

Alkoholivalmisteen vähittäismyynnissä kuluttajille on tärkeää, että viranomaisilla on mahdollisuus puuttua sellaiseen toimintaan, jossa alkoholijuomia koskevia säännöksiä yritetään kiertää alkoholivalmisteita myymällä (53 §). Arvioitaessa alkoholivalmisteen mahdollista käyttöä päihtymiseen tulisi ottaa erityisesti huomioon, voidaanko valmisteesta saada juotavaksi kelpaava alkoholipitoinen aine erottamalla siitä ainesosia tai lisäämällä siihen nestettä. Muualta maailmasta on huonoja kokemuksia vastaavanlaisista tuotteista ja näiden markkinoille tulo on estettävä laissa.

9 luku Valvonta ja ohjaus

Luvanhaltijan kirjallinen suunnitelma toimintansa lainmukaisuuden varmistamiseksi, omavalvontasuunnitelma, on tärkeä osa uudistettavaa alkoholilakia (54 §). Myös

henkilökunnan osaamistodistus (55 §) edesauttaa mm. anniskelupaikkojen turvallisuuden lisäämisessä.

EHYT ry esittää, että 57 §:n toista momenttia täydennetään siten, että Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtävänä olisi seurata ja tutkia alkoholilaissa säädettyjen toimenpiteiden vaikutusta alkoholihaittojen kehitykseen sekä huolehtia alkoholihaittojen *ehkäisemiseen* ja vähentämiseen liittyvästä muusta tutkimuksesta ja kehittämistyöstä.

13 luku Erinäiset säännökset

Alkoholin nauttimiskiellot (82 §) tulee kirjoittaa lakiin niin, ettei tavallisten ravintoloiden ja ns. suljettujen tilojen ravitsemusliikkeille tule tilannetta, mikä kannustaa kiertämään lakia, heikentää turvallisuutta ja saa aikaan kilpailun vääristymää. Alkoholiviranomaisille on annettava oikeus valvoa nauttimiskiellojen noudattamista ilman anniskelulupaa toimivissa ravitsemusliikkeissä ja tilausravintoloissa. Näin mm. alaikäisten alkoholin nauttimista pystytään estämään ja valvomaan tehokkaammin.

Yhteys muihin lakeihin:

Kunnille tulisi järjestyslaissa antaa järjestyslakiin perustuva mahdollisuus määritellä, että sen alueella olevat hoidetut puistot, lasten ja nuorten kokoontumispaikat kuten leikkipuistot, nuorisotilojen piha-alueet, urheilualueet ja leirikeskukset ovat selvillä kieltomerkeillä varattuja muuta toimintaa kuin alkoholin juomista varten.

Alkoholijuomien nauttimiseen sopimattomia paikkoja määritellään monissa maissa kunnan päätöksillä, esimerkiksi kaupungin keskustan puistoissa ja urheilukentillä alkoholijuomien nauttiminen voi olla erillisellä kieltomerkillä kiellettyä. Vastaavasti Suomen taajamaliikenteessä kunnan päätöksin asetetaan liikennemerkkejä, joiden mukaan jollakin alueella ajoneuvoliikenne, pyöräily tai jopa kävely on kielletty. Liikennemerkkin käskyn rikkomisesta voidaan tieliikennelain mukaan määrätä sakkorangaistus. Samalla tavalla pelastuslain nojalla määritellään hyvin tarkasti kartalla alueet, joissa ilotulitusrakettien käyttö on uutena vuotena kielletty.

Suomi on naapurustonsa ainoa maa, jossa liikenteen promilleraja on vielä 0,5. Myös OECD:n edustajat ovat rohkaisseet Suomea pohtimaan promillerajan alentamista. Promillerajan laskulla olisi merkitystä ennen kaikkea suomalaisen päihdekulttuurin muovaamisessa: alkoholiannosten laskemisesta olisi hyvä päästä ajatteluun, että liikenne ja alkoholi eivät ylipäätään kuulu yhteen.

Helsingissä 16.1.2017

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry
Kristiina Hannula
toiminnanjohtaja